

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

С.С. Свірідова, к.е.н., доцент

А.А. Бондаренко

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Основними осередками збереження біорозмаїття виступають ліси, які здійснюють позитивний вплив на формування мікроклімату, гідрологічного режиму, а також захищають ландшафти від несприятливих природних та техногенних факторів. Ліси – це найефективніший засіб стабілізації різноманітних природних процесів. Вони впливають на забезпечення комфортних умов життя людини, задовольняють їхні потреби у відпочинку та оздоровленні.

Україна не може на даний час задовольнити власних потреб у деревині. Лісовий потенціал неспроможний у належній мірі забезпечити екологічну рівновагу. Тому тема вивчення потенціалу лісового господарства є актуальною.

Для збалансованого розвитку території і раціонального використання, та відтворення природних ресурсів необхідна охорона навколишнього природного середовища, підтримання екологічної рівноваги. З цією метою була прийнята Державна цільова програма «Ліси України» на 2010–2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. N 977. Програма визначає основні напрямки збалансованого розвитку лісового господарства, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів. [1]

Окремим аспектам даної проблеми присвячено наукові дослідження Ф.Д. Заставного, О.В. Заставецької, М.Г. Ігнатенка, І.П. Ковальчука, О.М., Маринича, М.М. Паламарчука, В.М. Пашенка, В.П. Руденка, П.О. Сухого, П.Г. Шищенко, О.І. Шаблія, Т.Є. Яснюк. Однак багато питань в цій сфері залишаються недостатньо вивченими.

Країна належить до бідних на ліс районів. Середня лісистість становить усього 14,2 %. І хоча ліси відрізняються порівняно високою продуктивністю – середній приріст деревини в них досягає 3,95 м³/га (утричі вище за показник по СНД), а середній запас насаджень, незважаючи на їхній невеликий середній вік (44 роки), також достатньо високий – 164 м³/га, все ж питома вага потенціалу лісових ресурсів в інтегральному ПРП – лише 4,2 %. Даний показник навіть у найбільш лісозабезпечених Закарпатській, Івано–Франківській, Рівненській та Волинській областях коливається в межах від 16,1 до 17,6 %. Звичайно, і це необхідно підкреслити, середня оцінка 1 га лісових угідь далеко не розкриває їхнього народногосподарського значення. З одного боку, воно матеріалізується у природно–рекреаційному, фауністичному, земельному потенціалі, а з іншого – у збереженні генофонду живої природи, забезпеченні екологічної рівноваги і самого життя на Землі, які, звичайно ж, не можуть бути оцінені економічно. [2]

В Європі Україна займає шосте місце за кількістю лісових насаджень. Запас лісів Державного комітету лісового господарства на 1–му гектарі становить близько 230 метрів кубічних. Варто відзначити, що не всі ліси належать і знаходяться на балансі держави. У відповідності з Земельним кодексом України, прийнятим ще в 2001–му році, ліси можуть перебувати в комунальній та приватній власності. Проблема полягає в тому, що державних лісгосподарських підприємств близько 230–ти, і тільки на них можливо простежити за раціональністю використання лісових ресурсів. Плюс до цього, цими підприємствами завідують різні міністерства, відомства та організації. Це є одна з причин, по якій в Україні видобувається багато так званої «нелегальної деревини».

Виділимо найпоширеніше визначення поняття «природно–ресурсний потенціал» (ПРП). ПРП території – це сукупна продуктивність природних ресурсів, засобів виробництва й предметів споживання, виражена в їхній споживчій вартості. Сфера взаємодії суспільства й природи, що охоплює не тільки ті, що безпосередньо експлуатуються, але й усі розвідані природні ресурси в цілому (Табл.1). [3]

Лісове господарство України не створено на засадах сталого розвитку. Хоча вона приєдналася до багатьох міжнародних угод щодо сталого розвитку лісового господарства. Це Світовий конгрес з лісів в Буенос–Айросі, Міжнародні конференції ООН у Ріо–деЖанейро, Страсбургзі, Хельсинки, Лісабоні. За європейськими мірками ліси, яких не торкнулася діяльність людини, складають в Україні лише 59 000 га.

Таблиця 1 – Еколого-ресурсний потенціал України

№ пп	Показники	Одиниці виміру	Величина
1	Вкриті лісовою рослинністю землі	млн. га	9,5
2	Лісистість: фактична оптимальна	%	15,7 20,0
3	Загальний запас деревини в лісах	млрд. м ³	1,8
4	Загальна фітомаса лісів	млрд. т	1,2
5	Загальний середній приріст деревини, в т.ч. з 1 га лісу	млн. м ³ /рік м ³ /га	35,0 3,8
6	Загальний обсяг вуглецю, що депонується лісами, в т.ч. щорічний обсяг депонування CO ₂	млн. т млн. т/рік	62,0 67,6
7	Щорічний обсяг O ₂ , що виділяється лісами, в т.ч. з одного га	млн. т/рік т/рік	52,1 5,5
8	Збільшення опадів внаслідок впливу лісу	%	3,2–25,0
9	Зменшення поверхневого стоку на вкритих лісовою рослинністю землях	%	50–85
10	Зменшення сумарного річкового стоку при досягненні оптимальної лісистості водозборів	%	до 35,0
11	Збільшення підгрунтового стоку при досягненні оптимальної лісистості водозборів	%	30,0–40,0
12	Зменшення забруднення ґрунтів лісових смуг хімічними сполуками	%	10,0–80,0
13	Приріст урожаю сільськогосподарських культур внаслідок меліоративного впливу лісових смуг	%	5,4–36,3

Наприклад, пошкодження лісів пожежами. [6] Тому необхідно окреслити напрями подальшого формування потенціалу лісового господарства України, врахувавши при цьому успіхи та невдачі світової спільноти на шляху втілення у життя ідей сталого розвитку.

Країні необхідно державне регулювання ведення лісового господарства за допомогою системи економічних інструментів. Одним із них є планування.

Національні програми розвитку лісового господарства повинні формувати потенціал розвитку і забезпечувати захист лісів країни. Складати плани відтворення лісових ресурсів, які охоплюють лісовласників різних форм власності. Також запровадити екологічну сертифікацію лісів, лісових товарів та лісового менеджменту, передбачити заходи щодо попередження самовільних рубок, пожеж, сніголомів, вітровалів тощо. Держава надає пільгові позики на поліпшення стану лісів і будівництво лісових

Вивчивши досвід інших країн, можна знайти шляхи збільшення потенціалу українського лісу.

Література:

1. Режим доступу: http://ito.vspu.net/ENK/2011_2012/kompleks_new_magistru/rob_styd/2013/Olinichenko/
2. Удовик О. О. Природно-ресурсний потенціал – передумова економічного зростання України, <http://old.niss.gov.ua/Table/Jalilo9/018.htm>
3. Режим доступу: http://Forest_resurs_of_ukraine.ppt
4. Режим доступу: http://journal.escoc.co.ua/2011_8/art041.htm
5. Голуб О. А. Напрями підвищення ефективності управління лісокористуванням, Економіка природокористування і охорони довкілля: [зб. наук. пр.] «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013, С. 83 – 89.
6. Режим доступу: http://www.promwood.com/en/lesovodstvo/lesnoe_hozjajstvo/2035.htm